

İstanbul'u yeniden keşfetmek için...

İstanbul'da Bulunan

ASHÂB-I KİRÂM

KABİR VE MAKAMLARI

Ziyaret Rehberi

Cafer E. BABADAĞLI

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

İSTANBUL'UN MUHÂSARALARI

FETİH MÜJDESİ

EBÛ EYYÛB EL-ENSÂRÎ (r.a.) HAZRETLERİ'NİN KABRİNİN BULUNMASI

İSTANBUL'DA ASHÂB-I KİRÂM KABİR ve MAKAMLARI

1-	Hâlid bin Zeyd Ebû Eyyûb El-Ensârî (r.a.)	13
2-	Câbir'in Oğlu Muhammed El-Ensârî (r.a.)	17
3-	Ebu'd-Derdâ (r.a.) Hazretleri	20
4-	Edhem (r.a.) Hazretleri	25
5-	Ka'b (r.a.) Hazretleri	27
6-	Ebû Şeybe El-Hudrî (r.a.) Hazretleri	30
7-	Hamdullah El-Ensârî (r.a.) Hazretleri	34
8-	Ahmed El-Ensârî (r.a.) Hazretleri	37
9-	Muhammed El-Ensârî (r.a.) Hazretleri	40
10-	Câbir bin Abdullah El-Ensârî (r.a.) Hazretleri	43
11-	Ebû Zerr-i Gıfârî (r.a.) Hazretleri	46
12-	Abdullah El-Hudrî (r.a.) Hazretleri	50
13-	Hâfir (r.a.) Hazretleri	53
14-	Abdüssâdık Âmir (r.a.) Hazretleri (Abdüssâdık Âmir b. Ubâde b. Sâme)	56
15-	Şu'be (r.a.) Hazretleri	59
16-	Ebû Sa'îd El-Hudrî (r.a.) Hazretleri	62
17-	Câfer bin Abdullah El-Ensârî (r.a.) Hazretleri	65
18-	Hasan Hüseyin Kardeşler (r.anhümâ) Hazretleri	68
19-	Hüsam bin Abdullah (r.a.) Hazretleri	70

20- Abdullah El-Ensârî (r.a.) Hazretleri	73
21- Abdurrahman Paşa ve Refîki (r.anhümâ)	75
22- Ali Tablî (r.a.) Hazretleri	77
23- Baba Cafer (r.a.) Hazretleri	79
24- Vehb ibn-i Huşeyre (r.a.) Hazretleri	82
25- Amr ibnü'l-Âs (r.a.) Hazretleri	85
26- Süfyan ibn-i Uyeyne (r.a.) Hazretleri	88
27- Abdurrahmân-ı Şâmî (r.a.) Hazretleri	91
28- Dâye Hâtun (r.anhâ) Hazretleri	93
29- Çifte Sultanlar (r.anhümâ) (Kerîmeteyn-i Muhteremeteyn) Hazret-i Hüseyin'in Kızları	96
KAYNAKLAR	100

GİRİŞ

İSTANBUL'UN MUHÂSARALARI

Dünyanın eski ve güzel şehirlerinden biri olan İstanbul şehri kurulduğu tarihten itibaren dînî, siyâsî, iktisâdî ve askerî ehemmiyeti dolayısıyla çok defalar kuşatıldı. Bu kuşatmaların bir kısmını Bulgarlar, İslavlar, Latinler, İranlılar, Yunanlılar, Avarlar ve Ruslar yapmışlardı. Şehir, Müslüman Araplar tarafından 9 defa, Osmanlı pâdişâhları tarafından da 7 defa muhâsara edilmiştir.

Bu muhâsaralar içinde en mühim olanları şüphesiz ki, Sahâbe-i Kirâm'ın iştirak ettiği muhâsaralardır. Çünkü, İstanbul'un manevî havası burada şehid düşen başta Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a.) ve diğer birçok Sahâbî ile birlikte bambaşka bir hâl almıştır.

Sahâbe-i Kirâm'ın iştirak ettiği ilk muhâsara 656 (H. 35/36) târihinde Halife Hazret-i Osman (r.a.) zamanında Suriye-Şam Vâlisi Hazret-i Muaviye (r.a.)'nin emrindeki donanma ve Müslüman ordusu tarafından yapılmıştır. İkincisi, 668 (H. 48) tarihinde Hazret-i Muaviye (r.a.)'nin halifeliği zamanında Süfyan İbn-i Avf Hazretleri kumandasında ve oğlu Yezid'in de bulunduğu bir İslâm ordusuyla yapılmıştır. İslâm ordusunda zuhur eden şiddetli bir hastalık muhasaranın yarım kalmasına sebep olmuştur. Bu harbe Peygamberimizin sancaktarı Hâlid bin Zeyd Ebû Eyyûb El-Ensârî (r.a.) Hazretleri de iştirak etmiş ve şehid olmuş, bugün bulunduğu yerde defnedilmiştir. Fâtih Sultan Mehmed Han, şehri fethettikten sonra kabri Akşemseddin Hazretleri tarafından keşif yoluyla bulunmuş ve bulunduğu yere pâdişâhın emriyle türbe ve câmî yapılmıştır.

Üçüncü muhâsara 674-680 (H. 54-61)'de yedi sene sürdü ve Emevi Halîfesi Hazret-i Muaviye (r.a.)'nin son zamanlarında yapıldı. Ordu kumandanlığını Süfyan ibn-i Avf yaptı.

Dördüncüsü, 715 (H. 97)'te Emevî halifesi Süleyman İbn-i Abdülmelik'in kardeşi Mesleme kumandasındaki İslâm ordusu tarafından denizden ve karadan yapılmıştır.

Beşincisi 722 (H. 104) senesinde Emevîlerden İkinci Yezid (Yezid bin Abdülmelik) zamanında İslâm orduları tarafından yapılmıştır. Bu muhâsara neticesinde İstanbul surları içinde bir câmi yaptırılması sağlanmıştır. Galata'daki Arab Câmî-i bu câmi olsa gerektir.

Altıncısı Miladî 782/783 (H. 165/166) senesinde Abbasî Halifesi Muhammed Mehdî (Muhammed El-Mehdî bin Ebî Ca'fer el-Mansûr)'nin oğlu Harun Reşid'in kumandasındaki İslâm ordusuyla yapıldı. Muvaffakiyet sağlanacağı sırada İmparatoriçe İrini ile anlaşma yapılarak vergi vermek şartı ile muhâsara kaldırılmıştır.

Yedincisi 854 (H. 240) senesinde Abbasî Halifesi Mütevekkil (Ca'fer el-Mütevekkil Alellâh bin El-Mu'tasımbillâh) zamanında yapıldı. İslâm orduları Kadıköy önlerine kadar gelmiş olmasına rağmen şehir tam mânâsıyla kuşatılmadan uzaklaşmak mecburiyetinde kalmışlardır.

Sekizincisi 869/870 (H. 256/257) senesinde, Abbasî halifelerinden Mühtedi (Muhammed el-Mühtedi bin el-Vâsıkbillâh) zamanında yapıldı. Muhâsara dört ay sürdü ve imparatorla bir anlaşma yaparak geri döndüler.

Dokuzuncu ve son muhâsara 870 (H. 257) senesinde Abbasî halifelerinden Mu'temid (Ahmed Ebu'l-Abbas el-Mutemid Alellâh bin Mütevekkil Alellâh) zamanında yapıldı. Bu muhâsara İslâm ordularının Bizans'ı son muhâsarasıdır. Bu muhâsara neticesinde Bizans haraca bağlanmıştır.

FETİH MÜJDESİ

İstanbul, İslâm devletleri için dâimâ fetih arzusunun merkezi olmuştur. Bunun en büyük sebebi, Peygamberimiz Hazret-i Muhammed (s.a.v.) Efendimiz'in hadîs-i şerîflerinde İstanbul'un fethiyle alakalı müjdeler vermesi idi. Bütün İslâm kumandanları İstanbul'u fethedip bu tebşirâta mazhar olmak istemişlerdir.

İslâm emirleri Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in:

"İstanbul elbette fethedilecektir. Onu fetheden emir ne güzel emir, onu fetheden asker ne güzel askerdir!" buyurduğu hadîs-i şerîfine mazhar olmak için âdetâ yarıştılar.

Bu hadîs-i şerîf, bilhassa mühim hadîs kaynaklarından İmam Ahmed b. Hanbel'in (M 780-855) Müsned'inde, Hâkim'in Müstedrek'inde, Câmi'ü's-Sağîr'de ve daha birçok kitapta mevcuttur.

Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) ümmetine fethin Müslümanlara nasip olacağı müjdesini veren bu hadîs-i şerîfi dolayısıyla birçok İslâm kumandanı muazzam bir heyecan duymuş ve Peygamberimiz'in işaret buyurduğu tebşîrâta erişmeye gayret etmiştir. Bunun içindir ki İslâm orduları İstanbul'a fetih niyetiyle müteaddit seferler yapmışlardır.

Sahâbe-i Kirâm'dan ve Tâbiîn'den birçok mübârek zâtın mübârek vücutlarının İstanbul toprağında emanet oldukları Osmanlılar tarafından biliniyordu. Bunların mübarek kabirlerini bularak ruhanîyetlerini memnun etmek, mübarek kabirlerini birer ziyaretgâh haline getirmek Osmanlı sultanı ve mücâhidlerinin en büyük arzularından idi.

EBÛ EYYÛB EL-ENSÂRÎ (r.a.) HAZRETLERİ'NİN KABRİNİN BULUNMASI

Sahâbe-i Kirâm'dan, "Mihmandâr-ı Resûl, Alemdâr-ı Cenâb-ı Resûl-i Bârî" namıyla meşhur olan Ebû Eyyûb el-Ensârî Hazretleri, Resûlullah Efendimiz'in nefs-i şerîflerini koruyan yedi büyük cengâverden biri idi.

Fâtih Sultan Mehmed Han, şehirde Sahâbe-i Kirâm'dan olan zâtların kabirlerini tesbit ettirmeye başlamıştı. Ebû Eyyûb el-Ensârî Hazretleri'nin kabri de bulunmak istenmişti. Fakat kabir, daha önceden düşman taarruzlarına karşı korunmak maksadı ile gizlenmişti.

Ebû Eyyûb Hazretleri'nin kabri İstanbul'un fethinden evvel mi, yoksa fetihden sonra mı keşfedilmişti? Bu hususta bir kesinlik yoktur. Fetihden evvel bu mübârek zâtın kabrinin keşfedilip, İslâm ordularına büyük bir maneviyât kazandırdığı da

kaydedilmektedir. Fakat her iki halde de bu keşif son derece mühim bir hâdise olmakla, bunun zamanının ehemmiyeti ikinci derecededir.

Fâtih Sultan Mehmed Han, Akşemseddîn Hazretleri'nden Hâlid b. Zeyd Ebû Eyyûb el-Ensârî Hazretleri'nin kabrini sordu. Akşemseddîn Hazretleri ise, biraz murâkabeden sonra işâret ettiği mekânın kazılmasını istedi.

Fâtih Sultan Mehmed Han, tekrar sorduğunda ise, yine biraz murakabeden sonra, aynı yeri işâret ederek kazılmasını istedi. Bu sefer, orası itina ile kazılmaya başlandı. Birkaç metre aşağıya kadar kazılan yerden ilk önce mermere benzer bir taş çıktı.

Taşın üzerinde Kûfî yazıyla "Hâzâ Kabrû Ebî Eyyûb" yazılı olduğu görülünce, burasının Hâlid b. Zeyd Ebû Eyyûb el-Ensârî Hazretleri'nin kabri olduğu anlaşılmiş oldu. Kabrin ayak ucuna yakın bir yerden, tatlı bir su çıktığı ve buradan insanı kendinden geçirecek hoşlukta kokular yayıldığı târih kitaplarında kaydedilmektedir.

Akşemseddîn Hazretleri'ne yanında bulunanlardan biri şöyle sordu:

"Hocam, kabrin keşfedilmesinde zâhiri işâret var mıydı?" O da:

"Evet, vardı. Resûlullâh Efendimiz, Hazret-i Ebû Eyyûb'un defnolunduğu gece bir ruhbana rüyasında göründü. Peygamberimiz Aleyhisselâm Hazretleri, ol ruhbanın Müslüman olmasını murad eyledi ve:

"Benim ashabımdan Ebû Eyyûb el-Ensârî filan mevkide defnolundu. Diyâr-ı gurbette onu nişansız eyleme." dedi. Ol ruhban uyandı, kalbi iman nuruyla doldu. Şehâdet getirdi ve iman lezzetini tattı. Heyecanından kale burçlarına çıktı. İşâret edilen yere baktı. Kabrin olduğu yerde nur gördü. Sabah olunca vardı, kabri-i şerîfi buldu. Yüzünü sürdürdü ve üzerine bir işâret koyarak kapattı. İşte biz de bu işâreti bulduk. Ve yine Eyyûb Sultan Hazretleri'nin kabri-i şerîflerinin bulunduğu yere bakınız. Civârda hayvanlar otlamaktadır, fakat kabrin bulunduğu yerde çok daha gürlü otlar bulunmasına rağmen oraya hiçbir hayvan ayak basmamakta ve otlardan otlamamaktadır." cevabını vermişti.

Orada bulunan çoban hemen kabrin yanına vardı ve şöyle dedi:

"Ol kabr-i şerîf budur. Zira, ben hayvan güderdim. Buraya geldiğimde, koyunlarım bu kabr-i şerîfin üzerinden geçmezdi. Burada sürü ikiye ayrılır, kabri geçince yine toplanırlardı."

Kabir tamamen ortaya çıkartılarak, üzerine bir türbe, yanına da câmi ve medrese inşâ edildi. Câmî 863 (1458-1459)'te tamamlandı. Kitâbesinde şu ibâre vardır:

***Çün sekiz yüz altmış üç sâlinde bu
Câmiî Sultan Mehemmed yaptı nev
Kâne bâzâ misli cennâti'n-naîm
Mecmaun lillâbi min-kavmi't-teku***

Bugüne ulaşan cami Sultan Üçüncü Selim tarafından 1798-1800 yılları arasında inşa ettirilmiştir.

Târih kaynaklarında fetihten sonra Ashâb-ı Kirâm hazarâtının nurlu kabirlerinin keşfi Akşemseddîn Hazretleri'ne havale edilmiş ve bu büyük zât da sadece Ebû Eyyûb el-Ensârî Hazretleri'nin değil, birçok Sahâbe-i Kirâm'ın kabrini keşfetmiştir.

Kabir ve makamlarını tanıttığımız bu mübârek zâtların bazılarının Sahâbe-i Kirâm'dan olmadıkları ve bazılarının İstanbul dışında da makamlarının bulunduğu çeşitli kaynaklarda kaydedilmektedir.

Bu husustaki bilgilerde ihtilaf olduğundan biz böyle bir tartışmaya girmeyi uygun bulmadık.

Bu eser ansiklopedik bir eser olmayıp, bir rehber niteliğinde olup, İstanbul'daki Sahâbe-i Kirâm kabir ve makamlarını tanıtmaktadır. Türbelerin tanıtılmasına ilk önce Hâlid bin Zeyd Ebû Eyyûb El-Ensârî (r.a.) Hazretleri'nin türbesi ile başlanmıştır. Buradan itibaren yol güzergahları sıra ile ve ulaşımı kolay olabilecek şekilde bir kroki ile de gösterilmiştir. Umûmî vâsıtaların değişkenliği sebebiyle bunlar hakkında bilgi konulmamıştır. Kısa metinlere yer yer kabirlerin, türbelerin, kitâbelerin fotoğrafları da eklenerek zenginleştirilmiştir.

1- HÂLİD BİN ZEYD EBÛ EYYÛB EL-ENSÂRÎ (R.A.)

*İstanbul'da medfûn Ashâb-ı Kirâm'ın en meşhûru
Mihmandâr-ı Resûl-i Ekrem sallallâhü aleyhi ve sellem olan
Hâlid ibn-i Zeyd Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a.) Hazretleri'dir.*

Medîneli ilk Müslümanlardan

Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a.) Hazretleri Medîneli ilk Müslümanlardan ve Ensâr'dandır. Kendi isteğiyle İslâm'ı kabul etmiştir. Hicretten iki sene önce, Mekke'ye gelerek, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ile Akabe'de görüşmüş ve İslâm'ı kabul etmiştir. Hazrec kabilesine mensup olup ismi Hâlid'dir. Babasının adı Zeyd'dir. Annesinin adı ise Hind'dir.

Eyüp Sultan Câmii'nin umûmî görünüşü